

שיבת אל עצמי

באחד בספטמבר עצמו, ביום הולדתו העברי, חוזר המרגל אל בית הספר שבו למד בילדותו, לכיתה א'. אין הרבה חוויות מרגשות מאלה בחיי אדם. אילו ידעה מערכת הד החינוך כיצד יטלטל הביקור הזה את נפשו של המרגל, ייתכן שהיתה חוזרת בה מן השליחות הקשה הזאת

א' מרגל

המשימה: תצפית על היום הראשון בכיתה א' בבית הספר שלמדתי בו היעדי: שיבה למחוזות ילדותי, אל עצמי השולח: הר החינוך

ריגול האדם אל עצמו

ביום הראשון לכיתה א' ציינתי את יום הולדתי ה־34: שלושת אחיי הגדולים תכננו "לשים את ילדיהם במסגרות" (ביטוי מוזר, לא?) ולעלות לירושלים, לבקרני. התוכנית נגנזה ברגע האחרון בשל משימת ריגול חשובה – תצפית על היום הראשון בכיתה א' בבית הספר שלמדתי בו: בית ספר ממלכתי דתי באזור השפלה.

"הפעם פחות מעניין אותי איך תפקדה המורה וכיצד ישבו התלמידים בכיתה", תדרך אותי העורך לקראת השיגור אל היעד. "כיוון שאתה מרגל במחוזות הילדות שלך, אני רוצה שתתרכז בתצפית האישית על הנפש שלך ותתאר את הרגשות שיעלו בך." "ולמה שזה יעניין את הקוראים כיצד מרגיש בחור בן שלושים פלוס בין ילדי כיתה א' בבית הספר שגדל בו?", הקשיתי, "הם רוצים מידע ענייני, לא חפירות אל הנפש." "הגזמת... זאת לא תהיה עוד הצצה לכיתה ישראלית, אלא טור הריגול המרתק ביותר! ריגול של אדם אל עצמו!"

כך הפכה החגיגה המשפחתית הבנאלית לניסוי פסיכולוגי אישי: תורו שגם אתם הייתם רוצים לעשות זאת ביום ההולדת שלכם: לחזור לכיתה א' בבית הספר שלמדתם בו.

שלום כיתה א'

בבוקר יום שישי 1 בספטמבר 2017, 28 שנים אחרי היום הראשון ההוא, הגעתי לבית הספר שלי, והופתעתי לגלות שהכניסה מעוטרת בבלוני הליום מעוצבים בצורת שער. הורים נרגשים התגודדו בכניסה לחצר וצילמו את ילדיהם ליד הבלונים. לרגע הרגשתי שאינני נוכח במציאות עצמה, אלא על סט צילומים לגלויה של חנות בלונים

"נו, אז איך את מסכמת יותר משלושים שנות הוראה ביסודי?", אני שואל. "אם היית חוזרת אחורה, היית בוחרת בזה שוב?" הן תולה בי מבט מוזר. "חמוד שלי, יום שישי היום"

בקניון הסמוך. סביבי התהלכו אימהות ומורות בבגדים יפים, חיוכים עליונים, סמולי-טוקים ערניים, חיבוקים ונשיקות. לא זיהיתי איש, ואיש לא זיהה אותי. עדיף ככה. שיחשבו שאני אחד ההורים או מורה חדש.

"איזה ילד אתה מלווה?", חייכה אליי עליזה (שם בדוי), המורה של כיתה א', כאשר נכנסתי בטבעיות לכיתה.

"אני עיתונאי. באתי לסקר את היום הראשון בכיתה א'. אני מבקש לשבת בכיתה שלך."

"אהה... אשקול את זה ואתן לך תשובה." נפלטתי מהכיתה בבהלה לחדר המנהל. רק זה חסר לי: שעכשיו, ברגע האחרון, ישתבש הריגול! "אל תדאג", נכנס המנהל לכיתה. "זה א'

מרגל, הוא ישב בכיתה כל היום". "לכבוד הוא לי", חייכה אליי עליזה, ואני, באחורי הכיתה, התמקמתי בשקט.

ההורים מסרבים לעזוב

המורה מדגימה את יכולתה המרשימה לזכור את שמותיהם של 34 תלמידיה כבר ביום הראשון ללימודים, ופונה אל כל ילד בטון רך ובאופן אישי, כדי שיואיל בטובו לשבת יפה במקום.

השעה כבר 8:20, וחלק מההורים עוד מסרבים לעזוב את הכיתה. חלקם מציצים מבחוץ, ואחרים מנסים להתערב במתרחש מבפנים, מחייכים אל עליזה והיא אליהם. יש להם בקשות שונות ומשונות: היכן להושיב את הילד, עם מי כדאי שישחק בהפסקה וכיצד לגלות ערנות לצרכיו המיוחדים.

עליזה נראית מנוסה ורגועה: היא יודעת כיצד לרצות את ההורים, ולאט לאט להדוף אותם אל הדלת. הם מתעקשים להשאיר חריץ דק פתוח, ואני קולט שאינני מרגל לכדי: מרגלים נוספים משקיפים על הכיתה. אל דאגה. זה יהיה זמני, ועוד מעט אשאר לכדי.

שלום כיתה א'

עליזה מלווה בפסקול מרגיע את אחרוני הננטשים: "אביעד נפרד מאימא, הללי נפרדת מאימא". העיניים מופנות לילדה אחת שלא מרפה מידי אמה. "איזה ילדה בוגרת הללי. קיבלה את זה באהבה."

משהו מעורר בי אינחוח. הללי לא באמת רוצה להיפרד מאימא. ברור שיהיה לה קשה

בלעדיה. נראה שאימא דווקא כן רוצה להיפרד מהללי. אימא של הללי נראית בדרכה לעבודה, שתעשה אותה מכובדת ואת הללי בודדה. נראה שעליזה ואימא עושות יד אחת כדי לשכנע את הללי להימסר מידי אימא לידי בית הספר. לבסוף הילדה נכנעת. אני – לבי עם הללי.

הילדים נשארים לבד עם המורה. "בוקר טוב כיתה א'", מכריזה עליזה. "עיניים אללי. זה יעזור לכם לדעת למה אני מצפה: שולחנות ריקים. ידיים שלובות." הילדים נעים על כיסאותיהם. "כשאני מדברת – אתם מתיישרים בכיסא".

קעת אני שם לב לעוד דמות בוגרת, שעליזה מציגה ל־34 התלמידים הקטנטנים. "אילנית תהיה אתנו בכיתה, ותעזור לנו במה שצריך", היא מפנה את המבט אל הסייעת, שיושבת צמוד לקיר במרכז החדר. בין השורות נראה שעליזה מגדירה היטב, במילים אלה, את יחסי הכוחות ביניהן. האם השירדך יהיה מוצלח? האם עבודתן יחד תהיה הרמונית ומתואמת? במבט ראשוני, קשה לפענח את דמותה של אילנית. היא מתנהגת בהתאם לציפיות, אבל מה באמת היא חושבת?

קעת מניפה עליזה אצבע אחת: "ככה זה להצביע", ושתי אצבעות: "ככה זה להתפנות". "פיפי וקקי!", צועק ילד אחד. "לדבר בשפה נקייה!", עונה עליזה.

שיעור ראשון בדחיית סיפוקים: "כשאנחנו צריכים להתפנות, אנחנו מרימים שתי אצבעות. לא תמיד אני מרשה מיד. לפעמים אנחנו קצת מחכים. וכשהמורה חושבת שאפשר, רק אז אנחנו יוצאים". הילדים בוהים בה, משתאים.

"יפה מאוד. אני כבר מרגישה שיש לי כיתה בוגרת". המילה הזאת תהפוך למוטיב במשך היום. כיתה בוגרת, ילדה בוגרת, התנהגות בוגרת. בוגרת משמעו עונה על הציפיות של המבוגרים. שקטה. צייתנית. ממושמעת. אחרת עלול להיות קשה מאוד למורה אחת וסייעת מול 34 ילדים בני שש.

מודה אני

"אני רוצה לראות את כולם מוכנים לתפילה". הילדים נדרכים. "בשבוע הבא אלמד אתכם שיר חדש לתפילה, אבל עכשיו

אין לנו זמן". "שיוויתי ה' לנגדי תמיד", אומרת המורה, והילדים חוזרים אחריה. "מורה אני לפניך..." כמה ילדים מאכזרים ריכוז, אחת מפקת ושניים "שוחים" עם הידיים באוויר. "ידיים שלובות בתפילה: ידיים שלובות של כולם בתפילה: בקבוקים בתיקים". הילדים חוזרים לפוקוס. "יש כמה פיות שלא אומרים את המילים, אני רואה. אז בהתחלה אתם תקשיבו, ולאט לאט תלמדו את המילים. עכשיו – יד ימין על העיניים, ונקבל עול מלכות שמים..." הילדים עוצמים עיניים, ואומרים "שמע ישראל". אני משתאה מול המחזה. באיזו קלות הם מקבלים את המרות, ולמה אין באוויר תחושה עמוקה של אמונה או קדושה? ההנחיות לתפילה נאמרות בצורה דומה

מול הילדים הממלמלים את המילים בצייתנות, אני נזכר בחנה, יוצרת התפילה הישראלית, שהתפללה "תפילת לחש" במשכן בשילה, פיה נע וקולה לא נשמע. עלי הכהן חשב שהיא שיכורה ורצה לסלק אותה. מה קרה לנו מאז? במקום שתפתח התפילה את הלב, שתפתח שערים לאלוהים, לעצמי, לחבריי לכיתה ואפילו ללב המורה, הפכה התפילה בבתי הספר הדתיים לעוד עול משעמם וסתמי.

בתום התפילה אני משתף את המורה בתחושותיי הקשות. "קשה לי לחשוב שככה חווית את התפילה הראשונה שלי עם הילדים", מגיבה עליזה. "אמנם יש רגעים שהתפילה מרגישה טכנית, לצערי, או שכך זה נראה מהצד. אני מזמינה אותך לבוא לשבת אתנו יום־יום, בהמשך השנה. אז תראה איך אני עוצרת באמצע התפילה ומסבירה לילדים את המילים: מה זה 'נקבים נקבים', 'שבחר בנו מכל העמים', ואהבת את ה' אלוהיך' וכו'. ואז, בסוף התפילה אני מבקשת מהילדים לעצום עיניים, ולהוסיף בקשה פרטית..."

מתי האוכל? מתפרץ ילד אחד ככלות התפילה. "גם אני מת מרעב", מצטרף אליו ילד אחר. "אחרי הסיפור", עונה עליזה. "אתם זוכרים שאתמול, ביום ההיכרות עם ההורים, סיפרנו על מיכאל שלא רצה לבוא לבית ספר? זוכרים שחשבנו יחד למה הוא לא רצה? אולי פחד, אולי התבייש... היום נשמע על אורית שעלתה לכיתה א' וכשהתקרבה לבית הספר – הרגישה הרגשה מוזרה שהרטיבה לה את העיניים. מה הייתם אומרים לאורית? נכון, אפשר להבין שהיא חוששת. לפעמים אנחנו מתרגשים, אבל לאט לאט מתרגלים..."

שעת האוכל מגיעה, והילדים נחפזים

בהם. מצד אחד, תחושה עמוקה ופשוטה של אמונה ורצון עז לבטא אותה. מצד אחר, ניכור כלפי האופן שבו זה מתרחש בבתי הספר, תחת פיקוח המורים, מול עיניהם הבוחנות של החברים. חובה יום יומית, מנוסחת מראש, ללא יצירתיות וחידוש, ללא מקום לביטוי אישי, ללא כלי נגינה והרמוניה קולית, בלחנים שחוזרים על עצמם.

מול הילדים הממלמלים את המילים בצייתנות, אני נזכר בחנה, יוצרת התפילה הישראלית, שהתפללה "תפילת לחש" במשכן בשילה, פיה נע וקולה לא יישמע. עלי הכהן חשב שהיא שיכורה ורצה לסלק אותה. מה קרה לנו מאז? במקום שתפתח התפילה את הלב, שתפתח שערים לאלוהים, לעצמי, לחבריי לכיתה ואפילו ללב המורה, הפכה התפילה בבתי הספר הדתיים לעוד עול משעמם וסתמי.

בתום התפילה אני משתף את המורה בתחושותיי הקשות. "קשה לי לחשוב שככה חווית את התפילה הראשונה שלי עם הילדים", מגיבה עליזה. "אמנם יש רגעים שהתפילה מרגישה טכנית, לצערי, או שכך זה נראה מהצד. אני מזמינה אותך לבוא לשבת אתנו יום־יום, בהמשך השנה. אז תראה איך אני עוצרת באמצע התפילה ומסבירה לילדים את המילים: מה זה 'נקבים נקבים', 'שבחר בנו מכל העמים', ואהבת את ה' אלוהיך' וכו'. ואז, בסוף התפילה אני מבקשת מהילדים לעצום עיניים, ולהוסיף בקשה פרטית..."

מתי האוכל?

מתפרץ ילד אחד ככלות התפילה. "גם אני מת מרעב", מצטרף אליו ילד אחר.

"אחרי הסיפור", עונה עליזה. "אתם זוכרים שאתמול, ביום ההיכרות עם ההורים, סיפרנו על מיכאל שלא רצה לבוא לבית ספר? זוכרים שחשבנו יחד למה הוא לא רצה? אולי פחד, אולי התבייש... היום נשמע על אורית שעלתה לכיתה א' וכשהתקרבה לבית הספר – הרגישה הרגשה מוזרה שהרטיבה לה את העיניים. מה הייתם אומרים לאורית? נכון, אפשר להבין שהיא חוששת. לפעמים אנחנו מתרגשים, אבל לאט לאט מתרגלים..."

שעת האוכל מגיעה, והילדים נחפזים

יזמות בחינוך לומדים באחוה

סדרת הרצאות בימי ד', בשעות 17:30-19:00

<p>9.5.18 יזמות בחינוך החרדי עדינה בר שלום, כלת פרס ישראל על תרומה ייחודית לחברה ולמדינה</p>	<p>10.1.18 אתגרים ביזמות במערכת החינוך בישראל אייל רם, סמנכ"ל ומנהל מינהל עובדי הוראה, משרד החינוך</p>
<p>30.5.18 לשבש את החינוך ד"ר אבי ורשבסקי, מנכ"ל MindCET, מרכז לחדשנות ופיתוח טכנולוגיות בחינוך, מט"ח</p>	<p>24.1.18 מאחורי הקלעים של עולם היזמות רוני צ'יקורל ומיכאל שורף, יזמים בחינוך מעורבים בפרויקטים ישראלים ובינלאומיים</p>
<p>6.6.18 יזמות בחינוך מאתגר להזדמנות ד"ר מוחמד אלנבארי, ראש המועצה המקומית חורה זוכה תואר אביר השלטון המקומי</p>	<p>14.3.18 פילנתרופיה וחינוך ומה שביניהם אלי הורביץ, מנכ"ל קרן טראמפ וחבר ועד החינוך הלאומי</p>
<p>20.6.18 מחזון למציאות ביזמות חברתית עדי אלטשולר, אשת חינוך, מנהיגה ויזמית חברתית</p>	<p>11.4.18 מנהיגות יוצרת יזמות במציאות משתנה ד"ר חפצי זוהר, מ"מ מקום וסגנית ראש העיר באר שבע</p>
	<p>25.4.18 זכוכת האמונה באדם מיכאל בן שטרית, מנהל אגף החינוך בעיריית קרית מלאכי</p>

מרכזת אקדמית: פרופ' אורית אבידב אונגר,
דיקן בית הספר לתארים מתקדמים

פתוח לקהל הרחב
מוכר לעובדי הוראה ("אופק חדש")

*התוכנית כפופה לשינויים

לפרטים נוספים נעמי רמות 08-8588154
naomi_ra@achva.ac.il

המכללה האקדמית
אחוה
מחר

להוציא מהתיקים מגבות אוכל מעוצבות בשלל הרפסים: החל בברכת "המוציא לחם", עבור בנסיכות וכלה בפוקימונים וצפרדעים. עליונה משגרת את הילדים ליטול ידיים בקבוצות. כעת אני מגלה שמרוב התלהבות נוכח משימתי שכחתי את הסנדוויץ' שאימא הכינה לי בבית. הבטן מקרקרת ואני נהיה עצבני. איך זה שאימא שלי לא שמה לב ששכחתי את הסנדוויץ' בבית?!

פתאום עולים בי זיכרונות ילדות: בערך מהיום השני ללימודים כבר לא הכינו לי סנדוויץ' להפסקת עשר, אלא אני לעצמי – אם רציתי. הביתה חזרתי ברגל. לבד. פתחתי את הדלת עם מפתח וחיממתי אוכל במיקרו. לרוב זה היה נקניקיות או המבורגר עם צ'יפס. ההורים שלי קראו לי "ילד עצמאי", והעצמאות שלי אפשרה להם להתרכז בעבודה ולהתקדם בה.

לאבא של עומר, חבר לכיתה, היתה מכולת, ולארוחת עשר היה מביא "פסק זמן" ולחמנייה. את ה"פסק זמן" שם בתוך הלחמנייה. עומר היה ילד נדיב ואהב אותי. פעמים רבות היו לו שתי לחמניות עם "פסק זמן" ואחת הוא היה גותן לי.

ברגע הזה התאוותי ל"פסק זמן" ולחמנייה, והזדרתי לרוץ למכולת ליד בית הספר. במהלך המרוץ אל הסנדוויץ' גאה בי לפתע כעס על אימא, שלא הכינה לי סנדוויץ' להפסקת עשר. הכעס נמהל ברגשי אשמה: מפונק! תגיד תודה על מה שקיבלת במקום להתמרמר על מה שלא! שמח בהשכלה שירשת, בסיוע שששתה אתך אימא בכל חופשה במוזיאון האצ"ל, הלח"י והפלמ"ח. או היא לא אהבה להכין אוכל...

שיעור קריאה

שיעור העברית הראשון מנחם ומרגיע אותי. המורה מלמדת את הילדים לקרוא את האותיות א' ו-ש'. היא עוברת בין חמש הקבוצות, בין 34 תלמידיה, לוודא שהם יודעים לזהות את השורות במחברת הראשונה שלהם. אני נזכר שלקראו ולכתוב כבר ידעתי מגיל חמש, שבכיתה א' לאה המחנכת הרשתה לי לשבת בשקט בחוץ ולקרוא ספר בזמן ששאר הילדים למדו בכיתה. היה לי מינוי לספרייה העירונית. ספרים תמיד היו אתי.

הספרים והסיפורים היו לי מפלט מן המציאות היום יומית בכיתה. שם, בכיתה, שלטו ארו ורועי, שחקני הכדורגל, שמאוחר יותר יתאגרו לחרם על הילדים האתיופיים, שהגיעו פתאום וגנבו להם את הכסורה על המגרש. בדרך הביתה "אציר" באוויר

אותיות עם האצבע. לפעמים, מרוב שקיעה במחשבות, אתנגש בעמודי חשמל ותהיה לי "בלוטה" בראש. בבית אכתוב סיפורים בהשראת העולם שסביבי. בכיתה ד' אתאר גיבורה שמתה בתאונת דרכים, והסיפור יתפרסם בעיתון הילדים "צ'ופר".

בינתיים יגדלו אתי בבית הספר 34 ילדים לפחות עם כישרונות מגוונים ותחומי עניין מרובים. כל ילד הוא עולם ומלואו. רובם ודאי לא יתגלו בבית ספר. וכיצד יתגלו? בכאוס המסודר הזה של מורה וסייעת הממונות על טיפוחם של 34 עולמות?

טקס קבלת הפנים

צלילי מארש עליונים קוטעים את מחשבותיי. בחצר בית הספר מתפוס השיר "שהחינו וקיימנו והגענו לזמן הזה..." שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה!"

"טקס קבלת הפנים לילדי כיתות א'!", מכריזה עליזה, והילדים מסתדרים בשני טורים: בנים, בנות. לרגע בוקעת האישיות הספונטנית של עליזה החוצה: אצבעות רגליה מרקדות בהתרגשות על הרצפה, וכפות ידיה אומרות זמר. נראה שהיא פשוט אוהבת לשיר ולרקוד. הלוואי שזה מה שהיתה עושה עם הילדים כל היום.

שער הבלונים מן הבוקר שינה מיקום. כעת צועדים לעברו ילדי כיתות א'. שאר ילדי בית הספר מוחאים להם כפיים, והמורות מצלמות במרץ. ילדי כיתות ג' מתנפלים על עליזה בחיבוקים ונשיקות. הם היו התלמידים שלה בשנה שעברה. אם ככה הם אוהבים אותה, אני מתחיל להבין את עוצמת אישיותה.

"לי קוראים רפי ואני המנהל שלכם", עומד איש צעיר ונמרץ במרכז הרחבה. "אנחנו נמצאים לצד אנדרטה, שהיא לא סתם", מוצא המנהל דרך יצירתית להתגבר על האווירה הקרנבלית בחצר. "האנדרטה היא לזכר בוגרי בית הספר שנפלו במלחמות ישראל. גם הם היו תלמידים בדיוק כמוכם: שלמדו, חיכו והתרגשו. הם נפלו, וביכותם אתם יכולים ללמוד בבטחה ולשחק בשמחה". כמה ילדים בכל זאת מצחקקים, וחלק מהמורות עדיין מצלמות. "ברגע שאנחנו שומרים על השקט והסדר בחצר, אנחנו מכבדים את הנופלים".

כעת המורות החדשות בצוות מוצגות לראווה. רפי המנהל מזמין אותן לעמוד לימינו ולשמאלו. גבר יחיד, מנהל, ומורות משני צדדיו. מראה שמעורר בי מתח מסוים. לבסוף, רב בית הספר פורש יחד עם ילדי כיתות ו' חופת סליתות על ילדי כיתה א'. הילדים הנרגשים מצטופפים יחד, חוסים

נו, אז איך את מסכמת יותר משלושים שנות הוראה ביסודי?", אני שואל. "אם היית חוזרת אחורה, היית בוחרת בזה שוב?" הלן תולה בי מבט מזור. "חמוד שלי, יום שישי היום. הנכדים באים לשבת. אני צריכה לזוז הביתה".

לחזור מכיתה א' אחרי 28 שנים

גם אני חוזר הביתה. כלומר, לבית הוריי. כשאני מגיע, אבא מנמנם על הספה. תשוש קצת. אחרי ארבעים שנות עבודה, השנה יצא סופית לפנסיה.

אני מנסה להתגנב חרש מדלת המטבח, אבל נתפס. "נו, איך היה היום הראשון בכיתה א'?" מה למדת היום?", שואלת אימא בעלילות. רק אז אני מבין סוף-סוף את עוצמת החוויה. "שאני לא רוצה לחזור לשם..."

"רוצה לאכול משהו?"

"לא, תודה. יום שישי היום. חייב לחזור לרגע, ילד, לאן אתה רץ?", קורא אבא מן הספה.

ככה השארתי אותם. עם האוכל החם שבישלו לי, בלי הילד שיאכל ממנו, עייפים, מאוכזבים. אני עולה על אוטובוס חזרה לירושלים בתחושה קשה. "מצטער אם ציערתי. לא הרגשתי טוב. שבת שלום", אני כותב בווטסאפ וצולל אל הנוף המתחלף מן השפלה אל הרי יהודה.

"בני המוכשר והאהוב", אני קורא בתשובה, "אני מבינה שלא פשוט היה לחזור לכור מהצבתך. אכן, כשרואים את בית הספר לאחר שנות דור לא בהכרח מתגעגעים...".

אני עוצר לרגע מן הקריאה, מביט שוב בחלון אל יער חולדה, לעבר עמק האלה.

"כדאי לנצור את הזיכרונות הטובים, להתעלם מהפחות טובים... להביט בעתיד, ויש עתיד! זכית למתנה ייחודית, כישרון כתיבה. חוננת כלב טוב, רגיש ומבין, במשפחה אוהבת ובהורים שאוהבים וגאים בך מאוד. כל טוב ושבת שלום. אמא." ■